

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjysk Månedsskrift

3 · 2019

Temanummer:
Grænse­landets
musikfestivaler

Jimi Hendrix
Fehmarn
Love and Peace Festival
4 - 6. Sept. 1970

I dette nummer

Tønder Festival	83
Ingolf Haase	
Schleswig-Holstein Musik Festival .	87
SHMF	
Nord-Als Musikfestival	92
Karsten Fibiger	
Orgelfestival Sønderjylland-Schleswig	96
Hans Chr. Hein	
Haderslev Jazzfestival	100
Sven Søndergaard	
folkBALTICA	107
Juliana Christiansen	
Kløften Festival	111
Bent Vedsted Rønne	
Det sker	118
Bagsiden om forsiden	120

Forsidebilledet

Mindestenen for Jimi Hendrix, der spillede på Femern Love and Peace Festival i 1970.

Foto: Wikimedia Commons.

Fra redaktionen

I dette temanummer om grænse-landets musikfestivaler fortælles festivalernes historie. Nummeret rummer bidrag fra både sønderjyske og slesvig-holstenske festivaler, der har præget grænse-landets musikliv og indeholder både historier fra festivaler, der desværre ikke finder sted længere, og andre, der lever i bedste velgående. Redaktionen vil gerne sende en stor tak til forfatterne, der samtidig også har leveret billedmateriale.

Næste nummer udkommer omkring d. 9. juni 2019.

Kolofon

Sønderjysk Månedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland i samarbejde med Museum Sønderjylland og Sønderjysk Kulturfællesskab.

Pris for medlemskab af Historisk Samfund for Sønderjylland inkl. Sønderjysk Månedsskrift: 325 kr. årligt inkl. moms og forsendelse.

Ekspedition: Historisk Samfund for Sønderjylland. Tlf. 7462 4683. Mail: hssdj@hssdj.dk. www.hssdj.dk.

Layout: Tekst & Design, Haderslev.

Tryk: Mohrdieck Tryk A/S, Aabenraa

Redaktion

Lisette Juhl Hansen (ansv.)
Museum Sønderjylland - ISL-Lokalhistorie www.ms.j.dk ·
Tlf. 2422 4360. Mail: ljh@msj.dk

Lennart Madsen
Museum Sønderjylland - Arkæologi
Haderslev.

Elsemarie Dam-Jensen
Museum Sønderjylland - Kulturhistorie Tønder.

© Sønderjysk Månedsskrift og forfatterne.

Tønder Festivalens pionerår

Af lokalhistoriker Ingolf Haase

På rekordtid voksede Tønder Festivalen ud af en byfestskygge til en førende international folkfestival. Jeg har valgt at give et lille billede af Tønder Festivalen i dette første tiår, hvor festivalen fandt sin form og viste sig levedygtig trods alle odds.

I 1974 fik Byens musikklubber Jazzklubben Noldes Nabo og Beatklubben en henvendelse fra Tønder Aktivitets- og Borgerforening, om vi ville stå for den musikalske del i forbindelse med den årlige byfest i juni.

Musikfolkene havde fået øje på Bachmanns Vandmølle, som stod ubenyttet. Man fik lov at benytte møllen til spillested, og med stor energi gik vi i gang med at rydde møllen, kalke og på anden måde gøre møllen hyggelig. Spillestedet fik navnet *Bachmanns Visemølle* og blev indrettet som møllekro og visevershus, mens jazzen og beatmusikken blev henvist til hallen.

Med fra starten på scenen var vor skotske ven fra Ribe Rod Sinclair, som har været fast gæst lige siden. Det første år finder vi også Jens Christensen på programmet. Han har også siden været fast gæst på festivalen. Af andre navne kan nævnes Andrew John, Benny Holst og Arne Würgler, Fætter Dun, Solaris, Davie Craig, Bill Wallach, *Harmonikalarven*, Peter Møller og Jørgen & Erik - en overkommelig musikerliste, som betød flittig genbrug af musikerne.

Bachmanns Visemølle blev en succes og var fyldt til bristepunktet, de tre dage arrangementet varede. Alligevel gav det et underskud på 2.000 kr. - det afskrækkede dog ikke musikfolkene, der havde fået blod på tanden, og allerede i september samme år gentog man succesen i Bachmanns Visemølle med et nyt 3-dages arrangement. Musikfolket havde lært af den økonomiske lussing ved arrangementet i juni, og bl.a. blev entréen fordoblet fra fem til ti kroner og arbejdsstyrken halveret.

I december 1974 blev der som udløber af arrangementerne juni og september i Visemøllen, stiftet en folkemusikforening. Foreningen fik selvfølgelig navnet *Visemøllen*. Ildsjæl og primusmotor i dette arbejde var Carsten Panduro, der året forinden var kommet til byen fra Vejle. Carstens ambitioner for musikken og Visemøllen gik langt ud over byfesten. Hos ham havde tanken om at skabe en musikfestival længe været målet.

Derfor blev arrangementet i 1975 også lanceret som en festival - en *Multimusikfestival*, og musikken repræsenterede stadig alle tre arrangerende musikforeninger.

Festivalen blev nu datosat til sidste hele weekend i august. Datoen var fri af andre festivaler og nok så vigtigt, så var seminaristerne tilbage i Tønder efter sommerferien. Meteorologisk Institut kunne også oplyse, at den sidste weekend i august var eftersommerens traditionelt varmeste og tørreste.

Dengang var hele byen inddraget. Der blev spillet musik på Torvet, på værtshusene, i gågaden, i kirken, i Tønderhallerne, i Visemøllen, på Tønderhus og i Liebestemplet.

Multimusikfestivalen og byfesten gav økonomisk overskud på ca. 20.000 kr., som dog gik til at få bygget en svømmehal i byen.

Byfesten stoppede efter få år, men folkene bag festivalen havde nu rigtig fået blod på tanden. Beatklubben var i mellemtiden ophørt, og det blev folkemusikken, for en stor del den udenlandske, og jazzmusikken, der blev satset på i Tønder, som alternativ til Skagen Visefestival og rockmusikken på Roskilde Festival.

Da festivalen løb af stablen i 1976, var det som *Tønder Musik Festival*. 1976 var også året, hvor der ikke kunne spilles musik i Visemøllen, og festivalen lånte derfor Toldbygningen i Jernbanegade, som i dag huser Pioneer Bar.

Egnede lokaler blev et stadig større problem for festivalen. For eksempel var 1977 det år, da der i pigernes gymnastiksal på gymnasiet blev indrettet jazzhus, mens museets annekts dannede ramme om et visehus. Der var workshops på biblioteket, som også viste film om jazz og folkemusik, og workshops på værtshusene.

1978 blev et markant år i festivalens historie. Festivalen havde vokseværk, og det blev nødvendigt at udvide antallet af spillesteder. Løsningen blev et telt på dyrskuepladsen, med plads til 800 tilhørere. Teltet var det såkaldte *ringridertelt*, som vi lejede i Aabenraa.

Festivalen i 1979 blev en våd affære. Publikum vadede i mudder til anklerne på festivalpladsen, men stemningen var i top, og vi lærte på det år at tumle våde festivaler som arrangør. Ifølge pressen var 1979-festivalen den bedste til dato - det er sagt og skrevet om hver eneste festival lige siden.

Glad spillemandsmusik og gøgl på Torvet.

Musik for både børn og voksne

I 1981 blev drømmen om et sekretariat opfyldt. Et hjørne af brochure-rummet på turistkontoret blev indrettet til et primitivt kontor. Samtidig blev Carsten Panduro ansat som daglig leder af Tønder Festivalen. Indkvarteringen af musikerne skete privat. Madrasser blev lånt ved Civilforsvaret og fordelt på overnatningsstederne. Denne indkvarteringsform betød, at vi fik knyttet meget tætte bånd til festivalens musikere, hvilket vi stadig høster glæde af.

1981 var også året, hvor festivalen blev udvidet med yderligere et telt på festivalpladsen - Telt 2. De mange folk, der strømmede til festivalen, gjorde, at vi måtte øge udbuddet af servicefaciliteter, både for musikere og gæster, med grilltelt, spisetelt og camping med salg af dagligvarer til dens beboere. Men først men ikke sidst udbyggede vi til stadighed vores dækning af toilet- og bade faciliteter, så vi på dette område altid har kun-

net bryste os af at være den festival med de fleste toiletsæder pr. gæst.

I 1982 fik festivalen sine egne kontorlokaler i Søndergade i et tidligere advokatkontor. Her var også plads til mødelokaler m.m., og bestyrelsesmøderne flyttede fra de private til de nye kontorfaciliteter. Måske gik noget af hyggen tabt, men effektiviteten steg markant. Så snart den sidste tone havde lydt på festivalen søndag aften, tog vi fat på rækken af møder, der skulle sikre publikum de bedste oplevelser året efter.

Festivalen voksede, antallet af frivillige voksede. Den gang som nu var det den frivillige arbejdskraft, der trak læsset.

De frivillige får ikke en øre for at arbejde en vis legemsdel ud af bukserne før, under og efter festivalen. De gør det, fordi det er sjovt, Tønder Festivalen er *deres* festival. Dette kollektive ejerskab er det bærende for festivalånden i Tønder.

er åben himmel.

Festivalen foregik flere steder rundt omkring i byen.

Fotos: Ukendt fotograf, Tønder Festival.

I 1983 gik Tønder Festivalen ind i sit niende år under vejende faner. Med 24 koncerter fordelt på otte spillesteder var det den hidtil største festival, og publikum strømmede til fra Danmark og udlandet. Festivalens faste stab af frivillige var efterhånden vokset til 400, og det samlede budget lød på 2,5 mio kroner. Det var overvældende.

Tønders borgere, Tønder Kommune, virksomheder, forretninger og institutioner begyndte at vise større og større interesse for festivalen. Den blev byens festival, en festival, der gav Tønder en plads på det folkemusikalske verdenskort.

Festivalens 10 års fødselsdag blev fejret efter alle kunstens regler - selv vejret var med os - solen skinnede, og vi oplevede en sand hedebløge. Tønder Festivalen var ikke længere til at overse. Danmarks Radio sendte seks timer fra festivalen, hvoraf to en halv time var direkte udsendelse, og fjernsynet sendte fem programmer

fra festivalen, der bød på navne som The Dubliners, Holly Near og Runrig.

Det blev også til en plade i jubilæumsåret *The Greatest Ceilidh Band You Ever Saw* indspillet på baggrund af DR's optagelse i Telt 1 i 1981.

Efter 10 år havde festivalen på mange måder fundet sin form. Festivalen var vokset ud af den glade pionertid - uden at festivalånden var gået tabt. Opbakningen fra byen og lokalsamfundet var 100%.

Hvor vi i festivalens første år helt kunne koncentrere os om musikken, blev opgaverne siden hen for mange af os mere og mere af praktisk art. Selv om festivalen efter sine pionerår havde fundet sin form, har den dog, såvel som musikken, siden været i en rivende udvikling, men i sin kerne har den dog altid været tro mod sit oprindelige koncept, så ældre festivalgæster stadig føler sig hjemme på festivalen.

God Festival 2019!

Læs mere på www.tf.dk. ■

Musik og dans i Tønder by.

Foto: Ukendt fotograf, Tønder Festival.

Schleswig-Holstein Musik Festival

Af SHMF, oversat af Lilian Matthes

Den tyske musikfestival i Slesvig-Holsten (SHMF) er en af Europas største klassiske musikfestivaler. Siden 1986 er festivalen blevet afholdt rundt omkring på de mange spillesteder i Slesvig-Holsten og til dels også i Niedersachsen, i Hamburg og i Sønderjylland. Udover at afholde koncerter i de store traditionelle koncerthuse forsøger festivalen også at spille på mere usædvanlige steder som godser, store ladebygninger, kirker, slotsparker, færger og værftsbygninger. Grundidéen med festivalen var i sin tid at arrangere klassiske koncerter over hele forbundsstaten og især i landdistrikterne. Musikfesterne ude på landet er festivalens hjerte, og der afholdes f.eks. varierende programmer på flere af de gamle godser i Slesvig-Holsten. Der tilbydes en blanding af koncerter, musikalsk formidling til børn og kulinariske tilbud. Festivalens hovedfokus er den klassiske musik, men der tilbydes også popkoncerter, jazz, teater, elektro, klezmermusik, comedy, oplæsning og meget andet.

Ideen til festivalen opstod i 1985, da Justus Frantz, dirigent og pianist, gik sammen med den forhenværende tyske kansler Helmut Schmidt og den daværende slesvig-holstenske ministerpræsident Uwe Barschel om en festival i Slesvig-Holsten. Den skulle være med til at skabe mere kultur i et Slesvig-Holsten, der er meget præget af sine landdistrikter. Der

gik ikke lang tid, før der var flere kendte musikere, der gav deres støtte til festivalen, blandt andet dirigenten Leonard Bernstein. Det skyldtes ham, at man allerede i 1986 kunne få renommerede musikere som Yehudi Menuhin, Anne Sophie Mutter, Svjatoslav Richter eller Mstislaw Rostropowitsch til at optræde.

Justus Frantz var den første leder af festivalen, fra starten og ni år frem. Derefter fulgte Franz Wilnauer 1996-1998. Fra 1999 til 2002 var det Rolf Beck, der sammen med Christoph Eschenbach som kunstnerisk direktør stod for festivalens afholdelse. Fra 2002 til 2013 stod Rolf Beck alene for festivalen. Siden 2013 har Dr. Christian Kuhnt haft ledelsen i SMHF. Bag festivalen står den i 1995 grundlagte stiftelse *Schleswig-Holstein Musik Festival*, der har sit hovedsæde i Rantzaupalæet i Lübecks historiske midtby. Siden 2002 har SMHF haft endnu en medspiller, nemlig *Jazz-Baltica*, som ledes af den svenske jazzbasunist Nils Landgren.

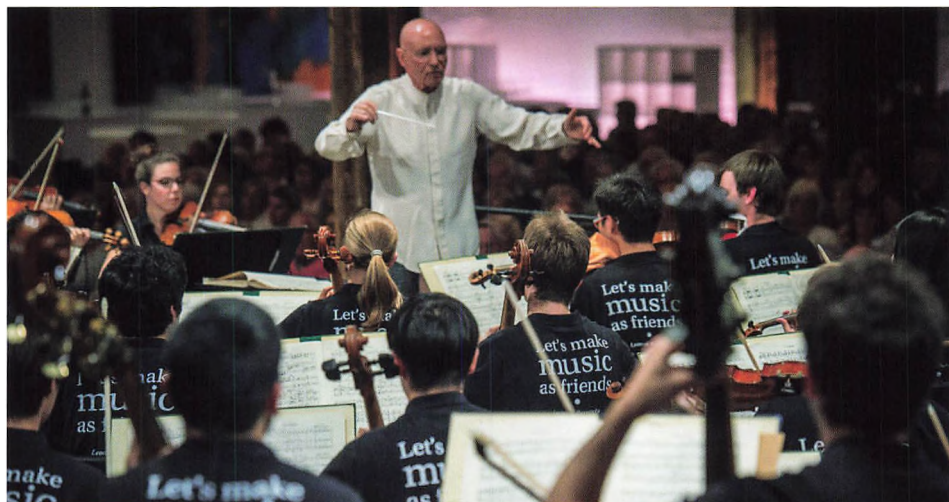
I 2014 fandt man på et nyt koncept, hvor det nu var komponister, der kom i fokus snarere end specifikke lande, som det havde været tidligere. Efter Felix Mendelsohn i 2014, Peter Tchaikowsky i 2015, Joseph Haydn i 2016, Maurice Ravel i 2017 og Robert Schumann sidste år er det i sommeren 2019 Johann Sebastian Bach, som forskellige kunstnere vil prøve kræfter med. Et andet fokus-

område for festivalen er kunstnerpor-
trættet, hvor en særlig fremragende
musiker inviteres til at tilbringe festi-
valsommeren i Slesvig-Holsten og
deltage i op til tyve koncerter og
workshops med sit instrument. Han
eller hun kan frit planlægge, hvordan
programmet skal sammensættes. I
2014 var det således Sol Gabetta, i
2015 Martin Grubinger, András
Schiff i 2016, Avi Avital i 2017 og
sidste år Sabine Meyer. I år bliver det
den hollandske violinist Janine Jan-
sen, der kommer til at spille i landet
mellem de to have i de to måneder,
festivalen varer.

Et af festivalens formål er især at
fremme unge musikalske talenter. Et
godt eksempel på en succes er *Schles-
wig-Holstein Festival Orchestra*, som Le-
onard Bernstein grundlagde i 1987.
Hvert år samles omkring 120 unge
musikstuderende, ikke ældre end 26
år. De er udvalgt på baggrund af
prøvekoncerter, der afholdes i over

30 byer i Nord- og Sydamerika, Asi-
en, Europa og i Mellemøsten. Stipen-
diet for de unge musikere består af
kost og logi og desuden undervis-
ning i kammermusik eller stemme-
træning ved kendte lærere og musi-
kere. Siden 2004 har Christoph
Eschenbach stået som ledende diri-
gent for orkesteret. Udover dette
spiller orkestret hvert år sammen
med kendte solister og dirigenter. I
over 30 år har den tilbagevendende
masterclass fået undervisning af aner-
kendte musikpædagoger og kunst-
nere, der intensivt har beskæftiget
sig med de nye talenter. Deltagerne
kommer fra hele verden. De har mu-
lighed for at øve og arbejde i de flot-
te omgivelser på Lübecks musikkon-
servatorium. Masterclassens motto:
More Than Music betyder, at man
også tilbyder workshops med ind-
hold, der gør de unge talenter parat
til et liv som professionelle musikere.
Der tilbydes blandt andet stemme-

Festivalorkestret.

træning, retorik og præsentationsteknikker.

Meisterschüler-Meister er betegnelsen for en koncertrække, hvor vinderne af den tyske musikkonkurrence *Jugend musiziert* inviteres til at spille sammen med internationale, kendte musikere. I de forgangne år stod Avi Avital, Xavier de Maistre, Pepe Romero og Nils Mönkemeyer for at invitere et ensemble af unge musikere, som de optrådte med på to koncerter under festivalen.

Desuden uddeler SHMF hvert år to vigtige priser: *Leonard Bernstein Award* til nye talentfulde solister, og *Hindemith-prisen* til unge nutidige komponister.

SHMF prøver også at målrette lidt bredere, musikpædagogiske tiltag, som f.eks. Festivalkoret, hvor erfarne korsangere fra hele Nordtyskland mødes og sammen med professionelle ledere indøver store korværker. Der er workshops, hvor amatørmusi-

kere kan komme og lære mere om deres instrumenter sammen med professionelle musikere som Martin Grubinger og Sabine Meyer. Formatet backstage tilbyder desuden, at publikum kan være tilstede ved disse workshops og deltage i paneldiskussioner, hvor man kan stille korledere og musikere spørgsmål omkring processen. En anden speciel oplevelse er *zoom-arrangementerne*, hvor gæsterne kan opleve et perspektivskift, når de får lov til at komme og sidde midt blandt de udøvende orkestermusikere.

Der er også tænkt på spændende arrangementer for de yngste festivalgæster. Der er flere spændende familiekoncerter og den meget populære børnemusikfest, der finder sted på det smukke Schloss Wotersen (mellem Lüneburg og Lübeck). Her kan de mindste gæster gøre de første erfaringer med klassisk musik. I år er det desuden meningen, at børnekul-

Festivalorkestret.

Foto: Axel Nikolaus, Schleswig-Holstein Musik Festival.

turfesten for første gang bliver afholdt på NordArt i Rendsburg-Büddelsdorf. I løbet af de to dage, festen varer, kan børn og deres forældre opleve musik og udøvende kunst. Programmet er meget varieret og tilbyder udover koncerter også særlige børneomvisninger i NordArts faste udstillinger og workshops.

Sammen med selve festivalens grundlæggelse i 1985 opstod også foreningen *Schleswig-Holstein Musik Festival* e.V. I de første år var foreningen ansvarlig for organiseringen af festivalen, en funktion, som blev overtaget af stiftelsen. Foreningen er dog stadig i front med festivalens grundidé - nemlig at sørge for at bringe kultur ud i landregionerne. Mange af de i alt 7.000 medlemmer er frivilligt engagerede i landsbyråd, som utrætteligt før og igennem hele festivalsommeren arbejder for at sikre, at de berømte musikere fra hele verden føler sig velkomne i selv de

mindste landsbyer i Slesvig-Holsten. Uden alle disse frivillige var festivalen nok aldrig blevet til det "*kæmpestore borgerinitiativ*", som den tidligere forbundspræsident Richard von Weizsäcker engang sagde om SHMF.

SHMF 2019 finder sted fra den 1. juli til den 1. september. Hovedfokus i dette års program er violinisten Janine Jansen og komponisten Johann Sebastian Bach.

I år har store dirigenter som Sir Simon Rattle, Maris Janssons, Ton Koopman og Giovanni Antonini fundet tilbage til SHMF. Desuden er Evgeny Kissin, en af vores tids største pianister, tilbage efter 25 år. Følgende solister kan endvidere høres på SHMF i år: Hilary Hahn, Nigel Kennedy, Renaud Capuçon, Daniel Hope, Kristian Bezuidenhout, Elisabeth Leonskaja, Alisa Weilerstein, Tabea Zimmermann, Edita Gruberová, Ivo Pogorelich, Sir Andras Schiff og Vikingur Ólafsson. Desuden byder SHMF vel-

Festivalorkestret.

Flere unge musik

Foto: Axel Nikolaus, Schleswig-Holstein Musik Festival.

kommer til ensembler som Academy of St. Martin in the Fields, Die Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, NDR Elbphilharmonie Orchester, Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks, Zürcher Kammerorchester og London Symphony Orchestra.

Barokfokus bliver varetaget af barokmusikere som Lautten Compagnie Berlin, Freiburger Barockorche-

ster, Il Giardino Armonico, Amsterdam Baroque Orchestra og Akademie für Alte Musik Berlin.

Ud over det klassiske program kan publikum glæde sig over, at Jamie Cullum, Supertramp's Roger Hodgson, David Orlowsky Trio, New York Gypsy All-Stars og Joy Denalane giver koncerter.

Læs mere om festivalen på:
www.shmf.de

tager i festivalen.

Konserterne breder sig ud over et stort område med unikke lokationer, bl.a. Schloss Wotersen.

Foto: Axel Nikolaus, Schleswig-Holstein Musik Festival.

Foto: Olaf Mazahn, Schleswig-Holstein Musik Festival.

Nord-Als Musikfestival

Af sekretariatsformand Karsten Fibiger

FESTIVALEN STARTEDE I 1981, hvor lærere på Nordborg Slots Efterskole havde stillet deres elever en opgave om beregninger af priser, overskud fra barsalg og salg af billetter til en musikfestival. Det kunne være sjovt at prøve det i virkeligheden, og det var, hvad de gjorde, ved at stifte Nord-Als Musikfestival Forening.

Festivalen startede op med lånte træpaller og gamle 4-hjulede vogne som scener, parasoller til at skygge for sol eller vind og nogle kasser sodavand og øl fra den lokale brugsfor-
ening, og så var vi i gang.

Derefter har festivalen udviklet sig og tilrettet sig til nutidens krav og ønsker, men stadig med de samme overbevisninger, som da det hele startede, nemlig at alle som deltager i planlægning og gennemførelse er

amatører, præcis som ordets betydning, en person som gør det af hjertet og ikke som levevej.

Foreningen har til formål at støtte, fremme og udvikle musiklivet på Nordals med hovedvægten lagt på rytmisk og folkelig musik. Formålet opfyldes ved at drive/støtte et musikværksted, som tilbyder lokale musikere gratis mulighed for at øve og optage musik. Lokalerne anvendes derudover som øvelokale for Sønderborg Musikskole.

Nord-Als Musikfestival er lige siden 1981 blevet afholdt 2. weekend i juni på Nordborg Slots Efterskole, som er placeret på en ø i Nordborg sø. Det giver os en del udfordringer, når der skal transporteres scener og musikudstyr, derudover betyder det også, at vores publikumskapacitet er

Publikum foran den ene scene til festivalen.

Fotos: Svend Erik Boysen, Nord-Als Musikfestival.

Luftfoto over festivalpladsen.

begrænset på grund af øens størrelse. Det har dog også fordele, at vi maksimalt kan være 6.000 mennesker samlet på øen; i stedet for at tænke på udvidelser, arbejder vi målrettet på at udvikle festivalen til at give vores publikummer de bedste forudsætninger for at få en fed festivaloplevelse.

For at kunne holde styr på alle de ting, som skal gå op i en højere enhed, når musikken spiller, har vi valgt at fordele opgaverne i fem arbejdsgrupper. Grupperne, som oftest består af fire til ti personer, mødes typisk en til to gange om måneden og fordele opgaverne internt. Den anden søndag i hver måned mødes vi alle sammen på vores lager, hvor grupperne giver en orientering om, hvor vidt vi er, samt diskuterer nye tiltag og udfordringer, som grupperne oplever. Ledelsen af festivalen (Sekretariatet) er organiseret med et medlem fra hver arbejdsgruppe, samt sekre-

tær, kasserer og formand. Sekretariatet vælges direkte på årsmødet, af de fremmødte medlemmer.

Festivalen har nu udviklet sig til et 2,5 dages arrangement, hvor vi starter torsdag aften på vores outside-scene med de første bands og starter med en lille forfest. Her har man mulighed for at høre de første musikere, slå sit telt op på campingpladsen og vække festivalstemningen. Rigtig mange kommer forbi og nyder de første strofer og får samtidig byttet deres billet til armbånd, så de ikke skal stå i kø fredag for at komme ind.

Outsidescenen er i gang fra torsdag til lørdag, hvor 25 amatørbands spiller for livepublikum. Scenen er placeret på engen foran slottet, hvor der er gratis adgang, som benyttes af rigtig mange til at komme og nyde nogle timers festivalstemning.

På selve festivalpladsen har vi to scener. Gårdscenen er vores intim-

Lufffoto over festivalpladsen.

Foto: Svend Erik Boysen. Nord-Als Musikfestival.

scene, og der er i dagtimerne opstillet borde og bænke. Her kan publikum få en intim musikoplevelse med kunstnerne. Senere på aftenen fjerner vi bordene og sætter lidt mere strøm på musikken.

På Parkscenen spiller de større bands, og foran scenen er der plads til 6.000 publikummer. Rundt om Parkscenen har vi opsat barer, så publikum kan nyde øl og drinks, mens de får en god musikalsk oplevelse.

Mellem de to scener har vi indrettet et madområde med masser af boder og udskænkingssteder, hvor publikum kan smage lidt af hvert. På madområdet er der opsat masser af borde og bænke, hvor man kan sidde og hygge med familie, venner og veninder.

Cirka 400 meter fra festivalpladsen har vi indrettet en campingplads med plads til 1.500 overnattende gæster. Cirka halvdelen af pladsen er

indrettet til campingvogne og den anden halvdel til telte. Campingpladsen åbner allerede torsdag eftermiddag og lukker igen søndag middag. For at kunne sove på campingpladsen skal man have armbånd på til festivalen, betale entré til campingpladsen samt et depositum pr. telt/campingvogn, som man får retur, når man har ryddet op efter sig, inden man tager hjem. På denne måde er pladsen næsten helt ryddet op, når gæsterne er taget hjem.

Vores musikgruppe udarbejder et bredt program ud fra filosofien om, at der skal være noget for enhver smag og alder. Det gør de, fordi vi ønsker at være en musikfestival for hele familien. Men vi har ikke kun fokus på musikken. Vi arbejder målrettet på at udbyde de tilbud, der skal til, for at vores gæster får en super god festivaloplevelse. Det omhandler blandt andet at have gode toiletforhold, som hele tiden holdes rene, en

Bandet Sømændene på Parkscenen i 2018.

Foto: Svend Erik Boysen, Nord-Åls Musikfestival.

garderobe hvor gæsterne kan opbevare skiftetøj, en bar for det yngre publikum med DJ, børneunderholdning, så børnene også får en god festivaloplevelse, aftaler med eksterne leverandører, så vi har et bredt udbud af mad samt et tilpasset udbud af drikkevarer, som ændrer sig hvert eneste år.

I alle grupperne arbejder vi hele tiden på at reducere vores omkostninger, så vi kan holde vores billetpriser nede på et niveau, hvor alle kan være med. Det gør vi blandt andet ved at investere i nogle af de ting,

som er dyre at leje ind hvert år, samt lave aftaler med lokale leverandører og firmaer. Vi møder en stor forståelse fra lokale firmaer, som hjælper os med tilskud til investeringer og gode aftaler ved køb af varer og ydelser, da vi er meget bevidste om, at vi vil handle lokalt på Nordals.

Vi har siden 2015 haft udsolgt, og det giver en masse energi til at forsætte i de kommende år, så vi håber at vi ses igen i 2019 og mange år fremover.

Læs mere om festivalen på:
www.musikfestival.dk ■

Festivalen har de sidste år været udsolgt, men beliggenheden gør det ikke umiddelbart muligt at udvide festivalen.

Foto: Svend Erik Boysen, Nord-Als Musikfestival.

Orgelfestival Sønderjylland-Schleswig

Af organist, rektor Hans Christian Hein, Løgumkloster Kirkemusikskole

ORGELFESTIVAL Sønderjylland-Schleswig med koncerter og aktiviteter med orglet i centrum blev i årene 2003-2016 afholdt på tværs af den dansk-tyske grænse. Baggrunden for at sætte fokus på orglet som instrument var de ca. 500 års historie, som grænselandets orgler kan fortælle om. Flere af orgelbyggerne i 1600-1800-tallet var privilegerede orgelbyggere i hertugdømmet Slesvig og byggede derfor i landsdelen både nord og syd for den nuværende grænse. Historisk set har der blandt orgelbyggere generelt været en høj grad af mobilitet, hvor såvel hollandske som nordtyske mestre i det 17.-19. årh. har leveret instrumenter til Danmark og til hertugdømmet. Firmaet Marcussen & Søn med hjemsted i Aabenraa har fra midten af 1800-tallet til o. 1920 bygget en lang række orgler til kirker i Slesvig og Holsten. Orglernes interessante bygningshistorie og de mange instrumenter af generelt høj kvalitet byder på mange oplagte muligheder for formidling af både historie og musik.

Initiativtagere til festivalen var Michael Mages, Stephan Krueger og Hans Christian Hein, der alle var organister i Flensborg - de to førstnævnte ved henh. Nikolai Kirke i Flensborg og Christuskirche i Mürwik og sidstnævnte ved Helligåndskirken, den danske kirke på strøget i Flensborg. Alle var engageret i undervis-

ning af orgelstuderende nord og syd for grænsen og var desuden stærkt interesseret i at formidle kendskabet til orgelmusikken og orglet som kulturhistorisk instrument og objekt. De tre musikere havde fra starten følgeskab af og en vigtig dialogpartner i Thomas Frahm fra Flensborg bys kulturafdeling.

Ved en række møder i efteråret 2002 og foråret 2003 blev skitsen lagt til programmet i den første sæson, der blev planlagt til sommeren 2003. Det blev fra starten besluttet, at formidlingen af dele af det bestående musikliv skulle være omdrejningspunktet for en festival. Man ville således ikke forsøge at lave egne festivalkoncerter i konkurrence med kirkernes sommerkoncerter, men tværtimod formidle kendskabet til, hvad der blev arrangeret i sommermånederne nord og syd for grænsen. Kirkerne blev derfor indbudt til at deltage med én eller nogle få koncerter i programmet. Man havde i arbejdsgruppen desuden fra begyndelsen fokus på at supplere orgelkoncerterne med nogle fremvisninger af særlige, historiske orgler og besøg på et af de tre sønderjyske orgelbyggerier.

Festivalens 1. sæson i 2003 omfattede 28 arrangementer, der blev afviklet i et tidsrum på godt en måned. Da man efter et par sæsoner besluttede at udvide festivalperioden, voksede antallet af koncerter og

andre arrangementer, så man fra omkring 2010 nåede op over 100 arrangementer fordelt over en periode på knap tre måneder. Selvom man i arbejdskredsen gerne så en ligelig fordeling af arrangementer på begge sider af grænsen, viste det sig dog hurtigt i de første år, at udbuddet af arrangementer var størst på den tyske side af grænsen, hvor ikke mindst Flensborg og Slesvig - men også Rendsborg, Husum og Eckernförde - igennem adskillige år havde haft et stort udbud af sommerkoncerter, og landsbyer med et interessant historisk orgel - f.eks. Langenhorn - også havde lange traditioner at bygge på. På den danske side havde især Haderslev et stort aktivitetsniveau med mange sommerkoncerter. Den lidt skæve balance kunne så opvejes ved ekskursioner, orgeldemonstrationer og værkstedsbesøg på orgelbyggerier.

Festivalens frivillige arbejdskreds blev med årene udvidet og fik på

dansk side tilgang af Helle Barsøe fra kulturforvaltningen i Sønderborg Kommune, organist Poul Skjøstrup Larsen, Løgumkloster Kirke og rektor Peter Langberg fra Løgumkloster Kirkemusikskole. Hans Chr. Hein arbejdede i en periode i Esbjerg, men vendte i 2010 tilbage til arbejdskredsen, idet han her afløste Peter Langberg som rektor for kirkemusikskolen.

Festivalen satsede fra begyndelsen på meget lave omkostninger til et sekretariat, således at de primære udgifter udgjordes af trykning af en programbrochure, et antal plakater til ophængning samt indrykning af få annoncer i diverse fagblade i Danmark og Tyskland. En hjemmeside supplerede det trykte program og fik efterhånden et fyldigt indhold og en fin præsentation og gennemført tosprogede tekster.

I de første år fungerede Christina Edinger som sekretær og ansvarlig for pr i festivalen. Hendes funktion

Barokfacaden på orglet i Kristkirken, Tønder.

Foto: Hans Chr. Hein.

blev derefter overtaget af Yvonne Braasch, bistået af hendes mand Walter Braasch. Et stort og energisk arbejde fra disse medarbejdere var grundlaget for at kunne organisere og gennemføre pr-arbejdet for koncerterne.

Der kunne allerede fra de første par år af orgelfestivalen spores en øget trafik af koncertgængere fra syd til nord, idet en del orgel- og koncertinteresserede åbenbart i langt større grad end tidligere fandt vej til koncerter m.m. nord for grænsen. Denne positive tendens blev med årene større, og flere af de medvirkende kirker meldte om generelt flere koncertgængere samt specielt om flere fra den modsatte side af grænsen. De årlige orgeldemonstrationer blev jævnligt henlagt til mindre instrumenter, hvor kirkerne i flere tilfælde ikke havde tradition for selv at lave koncerter. På denne måde kunne der lokalt skabes større op-

mærksomhed på et historisk eller klangligt værdifuldt instrument, og arbejdskredsen oplevede i flere tilfælde, at kirkerne vendte tilbage for at bede om flere arrangementer. Såvel til demonstrationerne, der omfattede fortælling om orglets historie og karakteristika samt en kortere koncert, som til orgelekskursionerne var der fra år til år mange gengangere blandt publikum.

I Orgelfestival Sønderjylland-Schleswigs historie gennem 14 år var årene frem til 2014 på mange måder de mest spændende: Her så man det store potentiale for orgelkoncerter i såvel store som mindre kirker på begge sider af grænsen udfoldet. Ofte var fremmødet i mindre kirker imponerende stort, og man kunne fornemme den lokale stolthed over at være en del af noget spændende og regionalt.

Arbejdskredsen måtte hvert år søge midler til udgifterne: dels ved fonde

Orgelfacade fra 1800-tallet, Toftlund Kirke.

og dels ved samarbejdet i Region Sønderjylland-Schleswig. Kulturmedarbejderne i Sønderjylland og i Flensborg gjorde hvert år et stort arbejde for at søge at opnå støtte til festivalen. En vis træthed ved det organisatoriske og praktiske arbejde bredte sig efterhånden i arbejdskredsen, hvilket ledte til et nyt koncept i 2015 og 2016. Her foretog man en indskrænkning af perioden, som igen kom til at omfatte en enkelt måned og dermed også ledte til en reduktion i koncertantallet, så man landede på omkring 35 arrangementer. Man havde ved denne ændring og koncentration i antal håbet at vinde flere tilhørere; men de udeblev, og muligvis blev forholdene besværliggjort af de forskellige tidspunkter for ferieafholdelse nord og syd for grænsen.

Den nedgang, man oplevede i tilslutning til arrangementerne, medførte en stigende uenighed i arbejdskredsen mellem de danske og

tyske deltagere, primært grundet forskellige opfattelser af, hvor stor festivalen burde være. Her hældede de danske deltagere til en tilbagevendende til den brede model med mange mindre og lokale arrangementer, mens de tyske deltagere talte mere for en fokusering på de større kirker og en kort afviklingsperiode.

Da man ikke kunne finde fodslag om dette, blev man i god ro og orden enige om ikke at fortsætte i 2017, og den 14. orgelfestival, der blev afholdt i 2016, blev således den foreløbigt sidste i rækken! Festivalen bidrog gennem årene til afholdelse af arrangementer, der ellers ikke ville være blevet afholdt, og gennem flere år fik man et publikum i tale i kraft af målrettede annonceringer. Hvis man igen en dag får økonomisk og praktisk overskud til at foranstalte endnu en orgelfestival, ligger idéen åben til efterfølgelse! ■

Orglet i Møgeltønder Kirke.

Orgelbygger Peter Christensen fremviser værkstedet.

Fotos: Hans Chr. Hein.

Haderslev Jazzfestival gennem 25 år

Af tidl. formand for Haderslev Jazzclub, Sven Søndergaard

Nedenstående er stort set baseret på gamle festivalprogrammer. Der foreligger ingen referater eller anden form for optegnelser fra jazzklubberne. Forfatteren vil desuden gerne takke Conrad Sahl og Henrik Bjerregaard fra Haderslev Jazzclub og Haderslev Produktionskoles MedieGrafisk afdeling.

DET HELE STARTEDE I 1992, hvor byen fejrede sit 700-års købstadsjubileum, og byens slagtere markedsførte Haderslev som *Pølsernes By. Jazzens Venner*, med H.C. Andersen (Kedde) i spidsen, stod for arrangementet, som fandt sted rundt på byens værtshuse og spillesteder. Centrum for det hele var dog Gravene, hvor der blev spillet i fri luft. Første år var uden entré.

Festivalen fortsatte i 1993, hvor der var kommet et telt op på Gravene. Igen et alsidigt program. Nu var der kommet entré på for medlemmer, der betalte 30 kr. for et medlemskort. Dertil skulle der, som det eneste sted under festivalen, betales ved indgangen til teltet til aftenarrangementet om lørdagen. 40 kr. kostede det at opleve navne som Syn-copators og Fessors Big City Band.

Dette år blev der også skabt tradition for, at Årets Æreshertug stod for den officielle åbning, en tradition, som holdt indtil slutningen i 2016. Carlsberg Brass Band havde forinden

været rundt i byen. De blev på scenen efterfulgt af Arosia Band fra Aarhus, et band som stadig besøger Haderslev. Igen et bredt favnende program, der stort set var uændret i forhold til året før.

I 1997 var festivalen rykket frem til første weekend i september. Også dette år blev den traditionelle streetparade gennemført med Carlsbergs Brassband. En anden tradition med denne parade var, at man på vejen stoppede op ved forretninger, spillesteder og værtshuse for at give et ekstra nummer efter aftale. Det resulterede også i, at ejerne serverede en lille ting eller to til orkester og klubbens ledsagere (dette år undertegnede og Oscar Büssen). Paraden faldt desværre sammen med lady Di's bisættelse, sendt verden rundt på tv, og gaderne var stort set tømte for mennesker. Men de 8-10 *stoppesteder* var særdeles gavmilde mht. udskænkning. Det kunne tydeligt mærkes på musikerne, der trods alt gennemførte i meget fin stil inkl. den afsluttende jamsession i teltet.

At bemærke om 1998 var, at formanden for Jazzens Venner, H.C. Andersen (Kedde), blev udnævnt til Årets Hertug for sin indsats omkring udbredelse af kendskabet til jazz. Han skulle derfor også åbne årets festival, som traditionen bød. Vestre

Jazzværk deltog for første gang.

Så vidt jeg erindrer, var det også heromkring, der opstod et mindre uheld i forbindelse med rejsning af teltet. Jeg hjalp en af teltfolkene med at slå de godt en meter lange pløkker ned i Gravene. Det foregik på den måde, at en brosten blev taget op, pløkken placeret i hullet, og så blev en maskindrevet hammer sat ovenpå. Stille og roligt blev den første pløk trykket ned i jorden, men pludselig begyndte det at ryge op fra pløkken. Vi blev enige om lige at stoppe og ikke røre ved noget. Det var vist en god idé, for i det samme kom Gitte Hangaard fra Bykiosken farende ud for at se, hvad vi lavede. Vi havde bare sat den første pløk ned i elhovedkablet, som bl.a. forsynede kiosken med strøm til Online tips.

Folkene fra elforsyningen så lidt stramme ud i betrækket, da de ankom for at udbedre skaden.

For at det ikke skal være løgn, blev succesen fulgt op året efter, hvor en pløk gik ned gennem TDC's internetkabel, så 10-15.000 brugere var uden internet et lille døgn tid. Det kostede dog også ved kasse 1.

Opstarten til Haderslev Jazzfestival 1999 var ikke rosenrød. SKAT havde henvendt sig med en regning på, så vidt jeg husker, 400.000 kr. i manglende moms. De fik, hvad der var af kassebeholdning, og en ny organisation skulle derefter bygges op fra bunden. Det blev starten på *Haderslev Jazzclub*, der tog sig af frokostjazzen, og *Haderslev Jazzclubs Støtteforening*, der tog sig af festivalen. Med de gældende regler kunne der nu søges om momsfrigtagelse for festivalen.

Med den baggrund skulle medlemmer fremover have et medlemskort til 150 kr. Var man ikke medlem, kostede et dagskort 70 kr. for at

Afslutningsbillede fra jazzfestivalen 2015, hvor hjælperholdet er samlet foran scenen.

Foto: Patrick Jensen, PcCheck IT-solutions.

komme ind i teltet. På det tidspunkt var teltet også indrettet, så der var en scene i hver ende. Så når et orkester var færdig, kunne næste straks tage over. Den idé blev dog snart droppet. Publikum begyndte ganske enkelt at rykke til det nye orkester, inden det forrige var færdigt. Et år var der et voldsomt regnvejr. Mens det stod på, måtte nogle gæster og bestyrelsesmedlemmer stå ved sammenføjningerne og forsøge at holde dem sammen, så det ikke regnede ind. Dé blev vist meget våde.

Haderslev Jazzfestival 2001 blev markeret som 10-års jubilæum. Af nyheder, der blev jo i anledning af jubilæet kræset lidt ekstra, var dette år, at Paul Harrison Band var med for første gang. Nye var også The Sea-Side Jazzgang (senere til Goodfellas) og River Band, der senere blev til River Jazz & Blues Band, som stadig

gæster Haderslev. Jubilæumsarrangementet blev året efter betegnet som en succes.

På musikfronten havde man taget afsked med Carlsbergs Brassband. Det var blevet ret så dyrt at få en busfuld musikere til Haderslev en hel weekend. I stedet leverede Tuxedo Street Paraders den traditionelle tur rundt i byen. Der blev også etableret en *Åben Scene* i Haderslev Centrum. Her blev der givet plads til unge orkestre, som ikke nødvendigvis skulle spille jazz. De skulle have lejlighed til at prøve kræfter med at stå på en scene.

I 2003 blev der budt velkommen af John Andersen, der havde overtaget roret i støtteforeningen efter Hans Børgesen. Det var samtidig første gang, der var farvebilleder af musikerne i programmet. På orkestersiden optræder Papa Bue and his Viking Jazz

Carlsbergs Brassband. Et festligt indslag gennem flere år. Dyre i drift, de gik ikke langt på literen.

Foto: Ukendt fotograf, Haderslev Jazzfestival.

Band for første gang til en festival. Der var stadig fri adgang for medlemmer af klubberne. Ikke-medlemmer skulle nu af med entré. Et partoutkort til tre dage kostede 200 kr.

2004 og 2005 bød på nogle ændringer i konceptet. Gravene var under ombygning, så festivalen blev flyttet til et telt i Damparken. Dertil kom som noget nyt en kirkekoncert i Gl. Haderslev Kirke, hvor kirkerummet har en fin akustik. På orkestersiden i teltet finder vi bl.a. Finn Burichs International New Orleans Jazzband, tidligere klarinettist hos Papa Bue, Jørgen Svarre og Ricardos Jazzmen. The Spirit of New Orleans stod for Gospel Morning i teltet.

Året efter var der af nye orkestre Vestre Jazzværk med sangerinden Lisa Bentzen, Goodfellas med Paul Harrison samt Lillian Boutté & Burich/-L'Etienne New Orleans Ensemble.

I 2007 var der kommet ny formand for den arrangerende støtteforening, Allan Pless. Af nyheder på scene kan nævnes PS Swing Band med Henning Munk Plum, Mike Owen & His Woodland Jazzband samt Peruna Jazzmen. Med dette fik priserne igen et nøk opad.

Den store fornyelse kom i 2008, hvor Gravene var ændret og ikke mindst, at Haderslev Kommune havde investeret i et nyt stort telt. Vi havde fornøjelsen af at være de første, som tog det i brug og blev instrueret i opsætning af folk fra teltfabrikken.

Musikprogrammet bød dette år på navne som Red Hot Four + 2, Second Line Jazzband fra Sverige, Henning Munk Plum og Plumperne samt tyske Swinging Footwarmers.

Formand var nu Helle Skov. På musik siden mødte vi desuden Hot & Blue Jazzband, Papa Bue and his Vi-

Jordans Drive - et festligt orkester, der både gøgler og spiller jazz med en anden fortolkning og alligevel er et seriøst band.

© Photo: PcCheck IT-solutions - Patrick Jensen

Foto: Patrick Jensen, PcCheck IT-solutions.

king Jazz Band (det var sidste gang Arne Bue optrådte i Haderslev, inden han døde), Mystos Hot Lips fra Sverige samt Blue Horn fra Norge.

Der kom en ny formand for støtteforeningen i 2010, Carl Johan Gravenes. Dette år kan man vel godt sige, at det rykkede i musikprogrammet. Af nye navne kan nævnes Jazz Five, Jordans Drive, Arosia Jazzband samt Paul Harrison Band med Miriam Mandipira.

Fornyelser var der også i musikvalget i 2011, hvor vi mødte Bramfri Street Paraders, SMUK med Signe Juhl, Jolly Jazz Fools fra det tyske, Burgundia, Hans Knudsens Jump Band samt Six City Stompers. Faktisk et godt program.

Så kom der atter et skift på formandsposten i 2012. Søren Smidt tog nu over. Igen fornyelser på musik siden. Denne gang med Old Ragged Jazzmen, Doghouse Cats, Sir

Gusche Band fra det tyske, Cornet Chop Suey samt JaZZmaZZørerne fra Norge.

Nok sidste fornyelse kom i 2013, hvor der var lagt en gang børnejazz ind i april måned. Der var en rimelig tilslutning. På musik siden oplevede vi Jomfru Fanny Big Band, Bajazzerne, Vik Musiklag fra Norge, Jazznødderne og Basement Jazzband.

Prisen blev i 2014 ændret en smule, så medlemmer nu skulle af med en flad 50-er for en hel weekend. Det var der lidt brok over. Og igen et par nyheder på musikken. Bl.a. Old Boys Big Band med omkring 30 mand på scenen, Spicy Advice Ragtime Band fra Sverige samt The Dixieland Messengers Praha var på plakaten.

Rundt i byen var der stadig *after-jazz* hos Andys bar de Ville, ligesom der var musik på Torvet hos RAS.

Bryggeriet Fuglsang, der var ølle-

Stemmingsbillede fra Gravene, hvor festivalen det første år blev afholdt under åben himmel.

Foto: Ukendt fotograf, Haderslev Jazzfestival.

verandør, brugte fustager på 1.000 l. Vi havde i mange år haft det sådan, at når sidste orkester var færdig, gik alle i gang med oprydning. Når alle var færdige, mødtes hjælperne til en gang mad hos Andy og Susi på Andys Bar de Ville. Et år blev vi dog forsinket en del. Liften på den bryggerivogn, som skulle hente fustager, flasker m.m. fra Fuglsang, var gået i stykker, så vi var nødt til at lette vægten på fustagerne ved at hælde øl ud i *pisserenden*, inden bagsmækken kunne komme op. Dette udnyttede vi hjælpere. Det var bare om at komme frem med krusene.

Vi var på dette tidspunkt nogle, som fornemmede, at Haderslev Jazzfestival nærmede sig enden. Gæster syntes, det var for dyrt, og samtidig var interessen fra publikum faldet. Fra at have haft over 600 medlemmer, var tallet svundet ind til 3-400. At starte

kl. 9.30 om morgenen og fortsætte til kl. 24 var åbenbart også en udfordring for mange. Dette til trods havde vi nye navne på plakaten igen i 2015. Her kan nævnes Norbert Susemihl's Joyful Gumbo, lokale Kenn Lending og All Time Jazzband.

Haderslev Jazzfestival lukkede og slukkede med eget *sølvbryllup* i 2016. Og som så ofte var det økonomien, der var stopklods. Få vidste, at hvis vi ville søge tilskud fra Kulturstyrelsen, skulle vi tage entré samt betale musikere efter den tarif, som var aftalt med Dansk Musiker-Forbund. Det har vi også altid gjort, ligesom vi i mange år har haft professionelle lydfolk ansat. Men når man når op på et musikbudget på den anden side 150.000 kr., skal der mange penge i kassen, for at det kan løbe rundt. Derfor valgte vi at stoppe, mens legen var god.

Da det var sidste gang og jubli-

Gospel Morning med The Spirit of New Orleans. Hvem husker ikke *Perleporten*?

Foto: Ukendt fotograf, Haderslev Jazzfestival.

læum, havde vi sænket prisen en anelse. Vi havde også denne gang hyret kompetente orkestre. SMUK, The Red Wing Band fra Sverige, Papa Pider's Jazzband ligeledes Sverige, Blue Wonder Jazzband fra Dresden og Budapest Swing-Jazz Step Band fra Ungarn var med til at danne rammerne, og traditionelt blev afsluttende jamsession styret af Neanders.

Det har været 25 dejlige år, hvor

der selvfølgelig har været bump på vejen, men en fælles indsats fra bestyrelserne og nogle fantastiske hjælpere har fået tingene til at hænge sammen. Så når vi stadig mødes i jazzsammenhæng hører vi ofte: "Kan du huske ... ?" ■

Illustrationer er venligst stillet til rådighed af Olav B. Hansen, Henrik Svensson og Peter Rasmussen.

Stemmingsbillede fra det store festivaltelt på Gravene.

Foto: Ukendt fotograf, Haderslev Jazzfestival.

folkBALTICA Festival

Af forretningsfører Juliana Christiansen, oversat af Lillian Matthes

Alsion - Sønderborg - klokken er fem minutter i otte om aftenen, og alt summer i forventning bag ved koncertsalens scene. Et par af folkBALTICA-bandets medlemmer øver lige en sidste gang, medlemmerne af Sønderjysk Pigeor gør struberne klar, og værterne gør sig klar til åbningstalen. Alle ser spændte op på uret ved siden af scenetrappen.

Klokken bliver 20.00 - og de 50 medlemmer af folkBALTICA og hele Sønderjyske Pigeor træder op på scenen, og koncerten starter. I pausen og efter koncerten er der glade ansigter overalt, alle er begejstrede over det unge orkestres positive energi og spilleglæde, som de frembringer under den danske komponist og violinist Harald Hugaards ledelse.

folkBALTICA er en festival for traditionel musik på nye måder. Koncerterne byder på musikalske opdagelser og innovative overraskelser og fyrværkerier af moderne folkemusik. Festivalen knytter tradition og fornyelse sammen. Programmet byder på noget for enhver smag. Det gælder for den stemningsfyldte åbningskoncert på Alsion i Sønderborg, afslutningskoncerten i Vor Frue Kirke i Flensborg, og når der er skolekoncerter for 1.-3. klasse, hvor der klappes, synges og danses.

folkBALTICA blev afholdt første gang i 2005. Det kunstneriske fokus rettet mod musikkulturen fra Østersøområdet. Siden 2005 har der været afholdt festivalkoncerter på mange forskellige spillesteder i Slesvig-Holsten og Sønderjylland.

Fra folkBALTICA i 2016 på Alsion.

Foto: Ukendt fotograf, folkBALTICA.

I 2014 gik Jubilæumsfestivalen under navnet *Bernsteinstrasse* (ravvejen) og fik på den måde markeret en musikalsk udvidelse. Kunstnerne kom fra landene langs den gamle ravhandelsrute, der førte fra Nord- og Østersøområdet ned til Middelhavet. I de følgende år blev de musikalske emner udvidet endnu mere for på den måde at styrke udvekslingen og det kulturelle samarbejde. Hovedsageligt ligger det musikalske fokus dog på Østersølandenes tradition, der beriges og inspireres af gæster fra hele verden.

I efteråret 2014 grundlagde man foreningen *folkBALTICA*, der nu har overtaget festivalorganisationen. Medlemmerne er institutioner og kommuner: Stadt Flensburg, Sønderborg, Tønder og Aabenraa kommuner, Kulturstiftung des Kreises Schleswig-Flensburg, Sydslesvigsk Forening e.V., Bund Deutscher Nordschleswiger, Landesarbeitsgemeinschaft Folk Schleswig-Holstein e.V., ROSA - Dansk Rock Samråd,

Speicher Husum e.V. og Stiftung Nordfriesland.

Selve finansieringen kommer tre steder fra: offentlige midler, sponsorer og entréindtægter. Forberedelserne til de årlige festivaler starter i samme øjeblik, den sidste koncert er slut. Hele året går med at udvikle næste års kunstneriske koncept. Alle aftaler og kontrakter med spillestederne, musikere og sponsorer skal i hus. Der skrives ansøgninger og programmer, der laves plakater og bookes fly. Der skal laves presse- og marketingarbejde, og de frivilliges arbejde skal organiseres.

I 2013 opstod bandet *folkBALTICA-Ensemble*, som optrådte på festivalen første gang det samme år. Sidenhen har orkestret spillet ved de store folkBALTICA-koncerter, og de optræder også på Tønderfestivalen i august 2019. De ca. 50 medlemmer er samlet til prøver og koncerter 5-6 gange om året. Prøverne er meget intensi-

Fra folkBALTICA på Alсион.

Foto: Ukendt fotograf, folkBALTICA.

ve, og der arbejdes frem for alt efter gehør. Denne metode gør det meget nemmere for medlemmerne af bandet at opnå en musikalsk enhedsforståelse.

Harald Hugaard er kunstnerisk leder af folkBALTICA festivalen og ensemblet. Han assisteres af skiftende lærere fra enten Danmark eller Tyskland. Ensemblet er for unge musikere fra 15 til 25 år fra begge sider af grænsen. Formålet med ensemblearbejdet er at yde et bidrag til talentudviklingen i Sønderjylland og Schleswig-Holstein, at videreføre grænselandets musiktradition og bidrage til det interkulturelle ungdomsarbejde i regionen. Ensembleorkestrets repertoire tager udgangspunkt i regionens musiktradition. Musik fra Als, Færø, Fanø, Flensborg eller f.eks. Slesvig tages op og spilles på nye og moderne måder. På den måde fører folkBALTICA ikke bare traditionen videre, men er også med

til at videreudvikle den. I 2016 blev der endda indspillet et lille album med fem numre.

Siden 2015 har folkBALTICA haft sin egen huskunstner. I 2019 er det svenske Erik Rydvall, der selvfølgelig spiller på det svenske nationalinstrument nyckelharpa. Han er en sand virtuos på sit instrument. Han optræder bl.a. sammen med sit band Trio Nordic på festivalen i 2019.

Den 15. udgave af folkBALTICA finder i år sted den 18.-26. maj og er en jubilæumsudgave. Mottoet er *storm og stille*. Festivalgæsterne kan komme til 30 koncerter på i alt 25 forskellige spillesteder, spredt over hele Schleswig-Holstein og Sønderjylland.

Dette års program præsenterer flere af de musikere, der gennem en årrække har været med til at præge festivalen. Den danske pianist Nikolaj Busk har optrådt i flere forskellige besætninger. Den svenske vokalkvarttet Kraja optræder for fjerde gang,

Koncert på Alsion med Harald Hugaard.

Foto: Ard Jongma, folkBALTICA.

og det samme gælder for det polske band Volosi, der flere gange har spillet på folkBALTICA.

Festivalens optaktskoncert foregår den 18. maj på spillestedet Messe Husum & Congress. Folk All-in Band er et orkester på 15 mand, der spiller bigband-versionen af traditionel folkemusik. Resultatet er en helt særlig stærk kombination. Svenske polskaer med blæsersound giver en særlig energisk spilleglæde. Åbningskoncerten finder sted den 22. maj i Alsion, Sønderborg. Her optræder folkBALTICA ensemblet sammen med andre af festivalens kunstnere. Den 23. maj er det den kendte tyske songwriter Sarah Lesch, der står på scenen i Haus Nordschleswig i Aabenraa.

Den 24. maj møder et af de internationalt succesrige bands en af nordisk musiks største talenter, når Kraja spiller sammen med Nikolaj Busk i Løgumkloster Kirke. Samme aften optræder den polske kvartet Volosi

sammen med det finsk/svenske fløjteensemble Tuultenpesä i Skt. Jørgens Kirke i Flensborg.

Slotskirken i Gråsten byder den 25. maj velkommen til bandet Lodestar Trio, som også tæller årets huskunstner Erik Rydvall.

Jubilæumskoncerten *Storm og stille* bliver helt sikkert et særligt højdepunkt, når den afholdes i Skt. Nikolai Kirke i Flensborg den 25. maj. Her er det musikken og kulturen fra landene omkring Østersøen, der står i centrum. I den anledning har festivalledelsen sammensat et specielt folkBALTICA All Star Band med nogle af de markante kunstneriske profiler fra de seneste 14 festivaler til at opføre et program specielt sammensat til lejligheden.

Vemod og håb er titlen på den traditionelle afskedskoncert den 26. maj i Vor Frue kirke i Flensborg.

Læs mere om festivalen på www.folkbaltica.de ■

Erik Rydvall.

Foto Knut Utler, folkBALTICA.

Kløften Festival

Af arkiv- og museumschef Bent Vedsted Rønne

“Kløften Festival - bare ordet fremkalder masser af positive billeder og associationer. Her vælter lyde, dufte og synsindtryk rundt i en glad ramme af sommer, nyudsprungne studenter, gensyn med gamle venner, unge, der samler krus, og masser af glade forventningsfulde mennesker” - denne rammende skildring af festivalen gav daværende borgmester Jens Christian Gjering i 2005.

Den spæde start

DA KLØFTEN FESTIVAL startede, var der ikke mange festivaler i Danmark. Haderslev Musikfestival '80 regnes for den første egentlige Kløften Festival - og den var publikumsmæs-

siget en succes. Bag musikfestivalen stod Aktivitetshusets Musikgruppe og jazzklubben Æ Hasle Jazz, der i samarbejde med Haderslev Turistforening fik endagsfestivalen op at stå.

Det var fra starten tanken, at denne endagsfestival skulle udvikle sig til en tilbagevendende begivenhed - og derved afløse de indendørsarrangementer, Aktivitetshuset, jazzklubben og Glantkomsammel de tidligere år havde afholdt i juni og juli måned med skiftende succes. Tiden var til at nyde musik, øl og kærligheden udenfor i det danske sommervejr.

På musikfestivalens program og plakat er Det røde Vandtårn og Kløften aftegnet, og det var derfor meget naturligt, at festivalen blev til

To af aktørerne bag festivalen Erik Kock (th) og Jan Svensson (tv) er klar med Kløften Festival-skiltet til den store scene, 1987.

Foto: Olav B. Hansen. Historisk Arkiv for Haderslev Kommune.

Kløften Festival med vandtårnet som vartegn. Plakaten fra 1980 var tegnet af Karen Mikkelsen, hvor sangerinden Lotte Rømer pryder denne. De musikalske indslag på festivalen var hovedsageligt fra sønderjyske grupper, der kom bl.a. fra Haderslev, Aabenraa, Sønderborg og Rødekro. Der var også spillemandsmusik og folkedans.

Festivalen var gennem firserne det sted, hvor nye lokale grupper fik deres første festivalsoptur. Der var fra begyndelsen også plads til børneaktiviteter - mens forældrene hørte musik, skulle børnene have mulighed for at lege, se cirkus og gøgle eller høre kendte børnesangere.

Gratis festival 1980-1994

Arrangørerne bag festivalen arbejdede gennem mange år for, at den skulle være gratis. Dette kunne kun lade sig gøre ved et stort frivilligt ar-

bejde af folk fra Aktivitetshus- og musikmiljøet i Haderslev. Økonomien, der udover indtægter fra salg af klistermærker, is, pølser, øl og vand også bestod af støtte fra Kulturelt Samråd og Haderslev Turistforening, var gennem årene stram.

I 1981 var festivalen to-dags, strækkende sig over fredag og lørdag. Der blev satset på større navne som Kliché, Gnags og Allan Olsen - og 16 andre bands. Antallet af festivaldeltagere blev fordoblet, men trods et budget på 95.000 kr. gav festivalen et underskud på 20.000 kr.

Haderslev Turistforening trak sig som støtteorganisation til festivalen, hvorved det økonomiske net, en underskudgaranti kunne give, forsvandt. Samtidig ønskede turistforeningen, at der skulle tages entré. Spørgsmålet om entré blev de næste mange år en fast diskussion mellem arrangørerne og Haderslev Kommu-

Startskuddet til Haderslev Musikfestival i 1980. Festivaldeltagere venter på, at den første musikgruppe indtager den store scene. Året efter blev festivalen til Kløften Festival.

Foto: Jørgen Hjort. Historisk Arkiv for Haderslev Kommune.

ne. I 1981 blev foreningen *Kløftens Venner* dannet for at sikre gennemførelsen af og økonomien i festivalen. Venneforeningen skiftede senere navn til *Støtteforeningen for Kløften Festival*, hvis mange medlemmer ofrer al deres fritid på at sikre Kløften Festivals gennemførelse - år efter år.

Antallet af festivaldeltagere steg støt gennem de mange første år fra 3-4.000 i 1980 til 14.000 i 1990, for at falde til 7.000 i 2000, 7.500 i 2010 og 7.000 i 2018. De sidste par år har Kløften Festival kunne mærke konkurrence om det unge musikpublikum fra festivaler i Odense og Aarhus.

Festivalen - der væltede Kløften

En halvkold sommerdag den 21. juni 1985 var ikke færre end 17.000 mennesker samlet i Kløften for at høre Anne Linnet og hendes gruppe Marquis de Sade. Albummet Anne

Linnet & Marquis de Sade fra 1983 ændrede billedet af Anne Linnet fra tidligere at have været en sanger, der skrev og spillede mere balladeagtige kvindesange, til en mere hårdtslående poprock sanger, hvor sadomasochisme, lak og læder var en del af stilen.

I 1985 udkom albummet *Hvid magi*, der var en fortsættelse af hendes eksperiment med seksualiteten. Anne Linnet og Marquis de Sade var uden tvivl årets Kløftenband, og for første gang var Kløften blevet for lille til festivalen. Arrangørerne spurgte sig selv, om man ikke fremover skulle satse på flere af de store populære grupper og solister. Denne beslutning ændrede afgørende Kløften Festival - men der var stadigvæk plads til lokale bands, der fortsatte med at få mulighed for at spille på de mindre scener.

Anne Linnet væltede Kløften - og

På en mellemvarm sommerdag har publikum taget plads foran den store scene på Kløften Festival, 1995. Dette år var første gang der skulle betales éntre.

Foto: Erik Frimodt Rasmussen. Historisk Arkiv for Haderslev Kommune.

fra politiets og de forretningsdrivendes side blev der rejst kritik af Kløften Festival, da der ved dette års festival havde været mere vold, ballade og hærværk end tidligere år. Fra den vagthavende hos politiet i Haderslev blev der slået på, at man fra arrangørernes side finansierede festivalen ved salg af spiritus. Han foreslog derfor, "at arrangørerne burde tage entré. På den måde kan de unge i hvert fald ikke drikke øl for det beløb, de giver i entré."

Ekstra Bladet skrev om Kløften at "alt er gratis. Undtagen bjerne. Men dem er der nok af". Lars Horshauge fra Kløften Festival mente ikke, at denne omtale skabte mere vold, og der var ikke mere ballade end på almindelige weekender i Haderslev.

Festivalen - der blev væk
Koncerten med Anne Linnet og Marquis de Sade havde skabt en intens

stemning blandt publikum og ført til hærværk på parkanlægget og de nærmeste bygninger. Det var især gået ud over Haderslev Realskole, og derfor stillede Haderslev Kommune krav om, at festivalen skulle erstatte alt hærværk, der blev begået omkring Kløften. Dette ultimative krav kunne og ville arrangørerne ikke opfylde, derfor blev festivalen 1986 aflyst.

Haderslev Kommunes krav blev mødt med protester gennem læserbreve, avisartikler og underskriftsindsamling. Året efter havde kommunen ændret holdning og byggede Store Scene til festivalen, og samtidig gav man en regnvejrsgaranti. Man fik fra Haderslev Kommune stillet en underskudsgaranti på 30.000 kr. til festivalen 1987. Underskudsgarantien blev gennem mange år et af de store stridspunkter i Haderslev Byråd. Fra arrangør-

View til Store Scene i 2018.

Foto: Ove Kirketerp

ernes side opfattede man garantien som en accept af det store arbejde, de mange frivillige lavede i forbindelse med festivalen.

Efter kommunesammenlægningen i 2007 var det definitivt slut med underskudsgaranti fra Haderslev Kommune.

Hæder til Erik Kock

Den første ROSA Rockpris blev uddelt af Dansk Rocks Samråd i januar 1996. Hædersprisen gik til Erik Kock fra Kløften Festival - og ved overrækelsen fremhævede Gunnar K. Madsen, at Erik Kock gennem 20 år havde været initiativtager til over 1.000 koncerter i Haderslev.

For sit arbejde med musiklivet i Haderslev Kommune blev Erik Kock i 1994 udnævnt til æreshertug.

Grænsen er nået

Kløften Festival har siden 1980'erne

haft vokseværk; men i 1999 var grænsen nået for, hvad Kløften kunne rumme. Planlægningen med placeringen af tre musikscener, en gøglerscene og ikke færre end 18 telte til mad, info og salg blev sværere. Når festivalen var udsolgt, var der ikke plads nok til de mange mennesker og telte. Derfor blev der forsøgsvis i 2002 afholdt koncert i Damparken med D-A-D, Malk De Koijn og Saybia - men i stedet for et musikalsk brag blev det til en økonomisk lussing.

Løsningen for Kløften Festival kom i 2010, da Haderslev Kommune fik mulighed for at købe en del af Nykredits park og lægge dette til som en del af parkanlægget Kløften. Festivalen fik derved bedre muligheder for at udvikle sig med flere scener i Kløftenhaven. I 2018 kunne Kløften Festival således åbne for Beachscenen.

We are still going strong

“Mange byer tror de har en festival, Haderslev har en” udtalte Hans Otto Bisgaard, da han i 1998 igen blev spurgt om at være konferencier på festivalen.

Kløften Festival har de sidste par år ændret på antallet af scener, deres placering, og søgt at komme nærmere de unges forventninger. I 2019

laves forsøgsvis en scene for *Spoken Word*, med bl.a. Mike Tramp.

Haderslev ville være fattigere, hvis ikke vi havde Kløften Festival.

40 år som kulturelt fyrtårn kan de mange frivillige medhjælpere gennem årene, arrangører og ildsjæle fejre i 2020.

Læs mere om festivalen på:
www.kloften.dk

Peace, love and harmony på Kløften Festival, juni 1987.

Foto: Historisk Arkiv for Haderslev Kommune.

KOM OG VÆR MED I ET GRÆNSELØST FÆLLESSKAB

Vil du være med til at støtte danskheden i grænselandet?

Så bliv medlem i Grænseforeningen og deltag i spændende aktiviteter i din lokalforening. Du får også tilsendt Grænsen, et magasin om mindretal, sprog og kultur, der udkommer seks gange om året.

Meld dig ind via vores hjemmeside eller kontakt en lokalforeningsformand i dit område.

Aabenraa

Andreas Brandenhoff • a_brandenhoff45@hotmail.com • tlf. 7464 6502

Haderslev

Peter Popp Andersen • kapopp@outlook.dk • tlf. 7456 2277

Sønderborg

Kirsten Fanø Clausen • kifanoe@gmail.com • tlf. 6177 8515

Tønder

Marie Stamp • stamp.marie02@gmail.com • tlf. 2074 6088

Rødding - Vejen

Hans Harald Sørensen • hhs111@gmail.com • tlf. 5154 2075

Kolding og omegn

Henning Haugaard • haugaardkolding@mail.tele.dk • tlf. 7550 4339

www.graenseforeningen.dk

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Påske i Museum Sønderjylland

Af Nina Nørgaard Jørgensen, Museum Sønderjylland

PÅSKEN I MUSEUM SØNDERJYLLAND byder på en række sjove og spændende aktiviteter for hele familien.

På Kunstmuseet i Tønder og på Brundlund Slot kan du slippe kreativiteten løs, når vi afholder workshops med udgangspunkt i vores to store kunstudstillinger; Kvindernes surrealisme og Gitte Kath's værksted. Her kan både store og små selv prøve kræfter med materialer, teknikker og stilarter, der er anvendt i de to udstillinger.

Det er også i påsken, at sæsonen i Gram Lergrav for alvor skydes i gang. Kom og grav efter forhistoriske fossiler i den 10 mio. år gamle havbund og besøg museet, hvor I efterfølgende kan få hjælp til at identificere jeres fund og tage et kig på de imponerende dyr, der engang bebodde Gramhavet.

Har I mere lyst til at fordybe jer i Sønderjyllands særlige og omskiftelige historie? Så ta' med, når vi hver dag kl. 11.00 afholder gratis omvisninger på Sønderborg Slot.

Se hele programmet på msj.dk.

Vi glæder os til at byde jer velkommen. ■

På museet ved Gram Lergrav kan de imponerende fund opleves.

Besøg lergraven og grav efter fossiler.

Museum Sønderjylland

Udstilling (U), Aktiviteter (A), Foredrag (F), Omvisning (O), Vandring (V)

12. okt. 2018 - 20. okt. 2019 **Arkæologi Haderslev**
Derfra hvor vi stod - Sønderjyderne i 1960'erne og 1970'erne: Hverdag (U)
21. maj 2019 **En bydel fra 1970'erne - Kvarteret omkring Varbergparken (V)**
2. apr. 2019 - 29. mar. 2020 **Drøhses Hus**
Torchon - kniplinger i Drøhses Hus (A)
13. apr. - 22. apr. 2019 **Gram Lergrav**
Lergraven vågner (A)
19. maj 2019 **Fugletur i Gram Storskov (V)**
16. apr. 2019 **Højer Mølle**
Højer Mølle - den nye kulturhistoriske port til Vadehavet (V)
14. maj 2019 **De forsvundne herregårde, Kogsbøl og Emmerlev Kirke (V)**
25. maj 2019 **Kulturhistorisk motorcykeltur (V)**
12. okt. 2018 - 20. okt. 2019 **Kulturhistorie Aabenraa**
Derfra hvor vi stod - Sønderjyderne i 1960'erne og 1970'erne: Musik (U)
28. maj 2019 **En bydel fra 1970'erne - Høje Kolstrup (V)**
12. okt. 2018 - 20. okt. 2019 **Kulturhistorie Tønder**
Derfra hvor vi stod - Sønderjyderne i 1960'erne og 1970'erne: Bolig (U)
25. apr. 2019 **Den sønderjyske infrastruktur før og efter 1920 (F)**
18. nov. 2018 - 28. jul. 2019 **Kunstmuseet Brundlund Slot**
Old News - Nye værker fra Guldalderen (U)
16. apr. - 17. apr. 2019 **Stempler, gamle ting og plakater (O)**
24. nov. 2018 - 1. sep. 2019 **Kunstmuseet i Tønder**
First Movers (U)
2. feb. 2019 - 2. jun. 2019 **Kvindernes surrealisme (U)**
6. apr. 2019 - 1. sep. 2019 **Henrik Saxgren - Tøndermarsken (U)**
16. apr. - 17. apr. 2019 **Slå hjernen fra! (A)**
15. apr. - 21. apr. 2019 **Sønderborg Slot**
Gratis omvisninger i Påskeferien (O)

Læs mere om museets aktiviteter på www.msj.dk

Det sker i Museum Sønderjylland

Bagsiden om forsiden

Love and Peace Festival Femern, 1970

Af enhedsleder Lennart S. Madsen

DE MEST BERØMTE rockfestival af dem alle *Woodstock* løb af stabelen i dagene 15.-17. august 1969 på en mark ved Bethel nord for New York. I Europa fandt den første store festival på Isle of Wight sted 14 dage senere. Inspireret af disse to festivaler planlagde tre tyske rockfans at afholde en tilsvarende i Tyskland i 1970. De var begejstrede for Isle of Wights placering på en ø nær fastlandet og kastede blikket på Femern, en ø med forholdsvis lette adgangsforhold.

I håbet om at kunne lokke nogle af de store kunstnere fra Isle of Wight til at tage til Femern blev festivalen - under navnet *Love and Peace Festival* - planlagt til at skulle finde sted i dagene 4.-6. september, 1970. Festivalen afvikledes på en 50 ha stor eng ved Flügger Strand på det sydvestlige Femern, og billetterne til de tre dages musik, prisen var 28 mark, blev bl.a. solgt rundt om i Tyskland i Beate Uhse's butikker. Store navne som Canned Heat, Procul Harum, Ten Years After, Rod Stewart, Joan Baez og ikke mindst Jimi Hendrix skulle lokke de interesserede til fra hele Europa. Ca. 25.000 dukkede da også op.

Men festivalen kom slet ikke til at forløbe som planlagt. De første to dage druknede nærmest i regn og storm, og mange af de grupper, der

havde lovet at spille, dukkede aldrig op bl.a. på grund af vejret. 180 rockere fra gruppen Bloody Devils i Hamburg gjorde derudover deres til at ødelægge stemningen. Det absolutte hovednavn, Jimi Hendrix, ankom i løbet af lørdagen, men det blev besluttet at udskyde hans optræden til om søndagen. Jimi Hendrix og hans band, der bestod af Mitch Mitchell på trommer og Billy Cox på bas, gik på scenen lidt før kl. 13 og spillede en række af sine kendteste numre. Det skulle blive hans sidste koncert, idet han døde 12 dage senere i London.

Selve festivalen blev en økonomisk fiasko og blev ikke gentaget. Men fra 1995 til 2010 blev der i Flügger årligt den første lørdag i september arrangeret en såkaldt Jimi Hendrix revival koncert. I 2011 blev den indstillet af naturbeskyttelseshensyn, men der finder stadig årligt en mindesmarch til festivalpladsen sted på denne dag. Og i 1997 blev der opstillet en mindesten for festivalen på det sted, hvor scenen havde stået under den stormomsuste festival. Stenen bærer indskriften: *Jimi Hendrix - Fehmarn - Love and Peace Festival - 4.-6. Sept. 1970* samt en guitar. Mindesmærket er skabt af Andreas Lewerens og passes af Fehmarn Festival Group, stiftet af Dirk Struve. ■